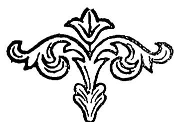
COSTACHE FACCA

1800 — 1845

Este fiul clucerului Constantin Facca şi face parte dintr-o familie de mici dregători care aveau să urce repede în rang şi în cin, pe calea averilor ce dobîndesc şi a relaţiilor înalte ce leagă. O ramură a familiei lui Costache Facca se manifestă însă de timpuriu ostil faţă de cîrmuire şi se agită în epoca mişcărilor eteriste, împotriva ei.

Costache Facca este paharnic şi cumnat al domnitorului M. Ghica, reprezentant al judeţului Ilfov în adunarea obştească, cînd începe să scrie. Nici cinul, nici legătura de rudenie cu domnitorul, nici funcţia de mai tîrziu de procuror al înaltului Divan, nu-l vor opri însă pe Costache Facca, descendent al Făcăieştilor celor „răzvrătiţi“, să observe la curte şi în relaţiile politice, fenomenele de descompunere şi caracterul retrograd şi reacţionar al clasei boiereşti. Fără a ridica vreodată pretenţia de a fi poet — cum ne relatează Ion Eliade — Costache Facca, apropiat şi de oamenii de cultură iniţiatori şi animatori ai Societăţii Filarmonice, membru el însuşi al acestei societăţi, va aşterne pe hîrtie cu ironie şi adesea cu sarcasm cîteva din cele ce vedea şi auzea în jurul lui. Lipsită de întindere, nu însă şi de semnificaţie şi îndrăzneală, opera lui Costache Facca atinge pe dregătorii ipocriţi — în satira *Ministrul* şi fabula *Vulpea* — îşi exprimă dezgustul faţă de moravurile şi aşezările sociale ale vremii — în imprecaţia *Blestemul* — atacă îndeosebi în *Comodia vremii,* cunoscută şi sub titlul *Franţuzitele,* moravurile cosmopolite ale claselor stăpînitoare, deopotrivă cu ale păturilor parvenite ale clasei burgheze în plină ascensiune. Pe acest tărîm el contribuie la eforturile pentru promovarea limbii şi culturii, respectiv a teatrului naţional romînesc.

BIBLIOGRAFIE

Comodia vremii sau *Franţuzitele,* scrisă în 1833 şi jucată de actorii Societăţii Filarmonice în 1835, a fost editată de Ion Eliade în 1860, o dată cu satirele şi fabulele şi alături de fabulele şi satirele lui Costache Bălăcescu, în Biblioteca portativă, vol. V, Bucureşti, 1860. Retipărită, împreună cu satirele şi fabulele, în Biblioteca pentru toţi, nr. 204, Bucureşti, 1906. O ediţie critică, precedată de note biografice şi un studiu, a publicat Vasile Vîrcol, Bucureşti, 1906.

COMODIA VREMII

comodia
în 3 acturi
Alcătuită de d-nu clucerul C. Faca,
în anul 1833,
luna
lui aprilie,
București.

Ultima ediţie a piesei Comodia vremii *a lui G. Facca a fost întocmită de V. Vîrcol* (Costache Facca, Comodia vremei, *Bucureşti, 1906). Transcrierea destul de fidelă a ms. 2505 din Biblioteca Academiei R.P.R. nu a ferit totuşi pe editor de o serie de erori. Iată cîteva lecturi greşite:* ameţeşti *în loc de* amăgeşti *(ed. Vîrcol, pg. 28),* de galante *în loc de* d-elegante *(ibid. pg. 33)* fericim *în loc de* norocim *(ibid. pg. 33) ; transcrieri greşite:* acia *în loc de* aicea *(ibid. pg. 29) ; modernizări nepotrivite:* dascăli *în loc de* dascali *(ibid. pg. 47),* împotrivă *în loc de* împrotivă *(ibid. pg. 34),* caleaşcă *în loc de* calească *(ibid. pg. 39) ; omiteri de cuvinte:* dă un ciubuc stăpînă-său *în loc de* dă un ciubuc lui stăpînă-său *(ibid. pg. 46) ; înlocuiri de cuvinte:* ori *în loc de* sau *(ibid. pg. 28),* afla *în loc de* găsi *(ibid. pg. 28),* că eşti *în loc de* c-ai fi *(ibid. pg. 39).*

Ediţia noastră, urmînd acelaşi manuscris, a căutat să înlăture aceste erori şi să redea cît mai exact originalul. Este ms. 2505 chiar „originalul lui C. Facca“, *după cum crede V. Vîrcol? Există motive de îndoială. Se poate crede că manuscrisul din Biblioteca Academiei R.P.R. ar fi o copie făcută de cei care au reprezentat această piesă. O serie de corectări şi adaosuri (ff. 3v, 5r, 9r, 11v) şi greşeli (f. 2v:* rejudeca *în loc de* prejudeca ; *f. 4v:* samoa *în loc de* şamoa) *ar dovedi acest lucru. În orice caz, acesta pare a fi manuscrisul care a fost înaintat spre aprobare* Comitetului teatral *(comisia pentru cenzurarea pieselor) căci, după cum se poate vedea pe fila 14r, el poartă semnăturile lui S. Hill şi I. Voinescu, cu menţiunea:* „Se poate reprezenta“ *(despre colonelul I. Voinescu se ştie că făcea parte din acest comitet).*

O particularitate a acestui manuscris o constituie o serie de confuzii grafice. Autorul confundă uneori pe ă *cu* e. *El scrie:* să treiţi *în loc de* să trăiţi, grău *în loc de* greu, sebiile *în loc de* săbiile. *Aceste grafii aproximative se datoresc, probabil, unor fonetisme populare regionale sau unei imperfecte deprinderi a scrisului. De asemeni sînt confundaţi* z *cu* j (necăzît), s *cu* ş (şamoa *scris* samoa), a *cu* ă (gasi *în loc de* găsi) *şi a lui* î *cu* i (bătrinii *în loc de* bătrînii) *ceea ce poate să ne atragă atenţia asupra unei pronunţări străine, cel mai probabil greceşti.*

În afară de modificarea punctuaţiei şi modernizarea cîtorva forme ortografice (beleao *transcris* beleaua, doriam *transcris* doream *etc.) am unificat numele personajelor care apăreau scrise în mai multe feluri:* Ianachi-Ianache, Dumitrache-Dimitrache, Zmaranda-Smaranda, *reţinînd forma care apare mai des:* Ianache, Dimitrache, Smaranda.

Titlul corect al piesei este Comodia vemii *(scris* Comodia vremi) *şi nu* Comodia vremei.

Conversaţii *a fost transcrisă după ediţia lui Eliade, 1845.*

Fieşcare,
cu o mare
nedreptate judecînd[1],
n-o să zică
alt nimică
ci că scriu batjocorînd.
Iar eu iată
zic îndată
frate! nu rejudeca[2],
pînă toate
cît să poate
mai cu minte-i judeca[3].
Eu de fire
ş-omenire
ca să rîz nu voi nici cum,
decît fleacuri
şi năravuri
cele răle de acum.

---

[1] Mai întîi fusese scris *judicînd;* ulterior *i* a fost corectat în *e.*
[2] Probabil : *prejudeca.* Scris mai întîi *rejudica* şi apoi *i* transformat în *e.*
[3] Scris mai întîi *judica* şi corectat.

Coconul Ianache, mahalagiu, boier bătrîn
Cocoana Smaranda, soția lui
Cocoana Elenca } fetele lor
Cocoana Luxandra }
Coconul Pavel, boier bătrîn, vecin mahalagiu
Coconul Dimitrache, amorezu Elenchii
Coconul Simion, capitan
Coconul Panaiotache, ofițer
Mariuța, slujnica lui Ianache
Stan, slugă lui Coconul Dimitrache

Cortu să închipuiește în casă lui Ianache la mahala.

ACT. I-iu

CORT. I-iu

Ianache, Smaranda, Mariuța

Ianache

Sînt trecut în bătrînețe, și ascultă de cuvînt,
Căci am început a crede că e vrun drac pă pămînt.
Sluga de stăpîn nu știe, nici copiii înțeleg,
Nevasta în spionlîcuri[1], toți cum vor, așa alerg.
N-auzeai mai înainte bonton, ceai și pălării.
Acum cine le mai scoase, n-ar mai fi nici pă pustii.

[1] Șters în manuscris și scris ulterior de altă mînă: *nu să supune.*

Pagină din manuscrisul piesei *Comodia vremii*

Văd bine că n-avem stare și șădem la maala,
Ș-o țin una tot pă mare, zi și noapte dandana.
Mai mult nu zic, ș-înțelegeți, coconași și militari,
De astăzi să-nconteneze, noi nu sîntem oameni mari.
Casă nu mai voi deșchisă, franțozoaia n-o pohtesc.
Înțelegeți, căci, în urmă, cu toții va biciuiesc.

Smaranda

Așa, frate, ai dreptate, dar t-ascultă cineva?
Astea sînt draci, nu sînt fete, te scot din minte cum va.
Să le omori iar ți-e milă...

Ianache

Să crape, nu voi să știu,
Ce, acum la bătrînețe, ai vrea pezevenghi[1] să fiu?
Ascultă-mă, Mariuțo, ș-înțelege ce-ți vorbesc.
Să-nchizi poarta mai devreme, deșchisă să n-o găsesc.
Că apoi îți moi spinarea cu blăgoslovitul par,
Cum oi mai gasi în casă coconaș sau militar.

CORT. II-lea

Mariuța și *Stan* (nevăzut)

Mariuța

Eu ziceam să n-o ia lată[2] și dumnealor nu credea.
Vezi că beleaua să sparge numai pă spinarea mea.
Slujești ziua-n toată casa și noaptea te amăgești
Dă-ți pierzi somnu pă nimică, fără să te folosești.
Dar o s-o duc cu tăcerea, ca să rîz apoi din grău
Cînd le-oi vedea sîngurele și-ntristate cum știu eu.

Stan

Aș vrea să știu, Mariuțo, ce spui și sporovoiești?

Mariuța

Te sfătuiesc, jupîn Stane, d-aicea să te cîmpești.

---

[1] Șters în manuscris și scris de altă mînă: *mijlocitor*.
[2] Să nu se întindă prea mult (la petreceri și sindrofii).

Stan

Ce fac sus, mai bine, spune-mi ?

Mariuța

Vă așteaptă, s-au gătit.

Stan

Dar boieru est-acasă ?

Mariuța

Doarme, că e ostenit.

Stan

Și noi vrem în veci să doarmă, căci atunci ne bucurăm,
Iar cînd sînt deștepți, e moarte, ne măhnim și ne-ntristăm.

CORT. III-lea

Elenca, Luxandra și *Mariuța*

Elenca

Ascultă, mă șer Luxandra, aș vrea să mă plimb pe pod,
Ș-apoi să stau cu caleașcă la madam marșand de mod [1].
Voi să-mi fac o pălărie, cu blonduri [2] și an velur [3],
Căci îmi vine a merveliu [4] cu boaua [5] dă samur.

Luxandra

În jurnalu după urma, e ceva deosebit,
D'abor [6] o demoazela, cîn se află an vizit [7],
Este de bonton la modă să aibă capot deschis,
În mînă cu portofeliu, și cu beiader [8] închis.

---

[1] Modistă (fr. *marchande de modes*).
[2] Horbote de mătase (fr. *blonde* — dantelă).
[3] Din catifea (fr. *en velours*).
[4] De minune (fr. *à merveille*).
[5] Fîșie lungă de blană sau de pene în jurul gîtului, blană (fr. *boa*).
[6] Mai întîi (fr. *d'abord*).
[7] În vizită (fr. *en visite*).
[8] Văl de mătase elegant care se pune pe umeri, ca un șal (fr. *bayadère*).

Iar cînd mergem la plimbare, voale verzi ne trebuisc,
Ba de soa[1] şi bodine[2] ca-n jurnalu franţozesc.

Elenca

Ah! mă şer, să-mi vezi mantela, mai suplim, mai lucru fen[3],
O dublură-nfricoşată şi faţă amur san fen[4].

Luxandra

Ş-a mea nu este urîtă, am ales-o samoa[5].

Mariuţa

S-o mai slăbiţi, ar fi bine, din doblură şi reţea,
Că boieru nu glumeşte.

Luxandra

Ce visează?... Chel ide?[6]
Mă şer, unde mi-e lorneta, că n-uş cine trece a pie[7].

Elenca

Este monsiu Dimitrache şi încă c-un ofiţer,
Prea galant, cu epoleturi, zău că nu e urîţel.

CORT. IV-lea

Mariuţa *(sîngură)*

Lucru vrednic de mirare, parcă ar fi un făcut.
Îi vezi cum să face ziua, te-apucă în aşternut;
Parcă ar dormi pe poduri, cum deşchizi, de ei să dai...
Are dreptate boieru, ăştia sînt nişte crai,
Iar ele duşmance casii! n-au minte nici d-o para,
S-or mai mărita şi ele cînd mama s-o deştepta![8]

Sfîrşitul actului I-iu

---

[1] Ciorapi de mătase (fr. *bas de soie*).
[2] Ghete cu nasturi, lungi ca nişte cizmuliţe (fr. *bottine*).
[3] Fin, delicat (fr. *fin*).
[4] Probabil simbolul comercial al nuanţei unei culori la modă (fr. *amour sans fin*).
[5] Probabil *şamoa* (fr. *chamois*), numele comercial al culorii părului de cămilă, bej Ediţia Eliade, pg. 286, scrie *şamoa*.
[6] Ce idee! (fr. *quelle idée!*).
[7] Pe jos (fr. *à pied*).
[8] Corectat de altă mînă: *cînd şi mama o-nvia*.

CORT. I-iu

Elenca, Luxandra, Dimitrache, Panaiotache, Simion și *Mariuța*

Dimitrache

Madmazel, cu plecăciune! ș-încă iertăciune cer
Să-ți recomanduiesc astazi pă tînărul ofițer
Și pe domnu căpitanu dîn întîi batalion,
Al căruia nume este monsiu, monsiu Simion.

Simion

Madmazel, ce norocire ca să mă învrednicesc
La persoana d-voastră, să mă recumanduiesc.
N-am chivăra și eșarfu, căci așa ne este dat
Să-ndrăznim l'astfel dă case, dar mă rog să fiu iertat.

Panaiotache

Ah! ce mare norocire, parble[1], nu știu cum s-o scriu,
Să văz astfel de persoane, parcă nu crez că sînt viu!
Sînteți atît d-elegante, încît drept să vă vorbesc,
N-aș vrea altă fericire dăcît să mă norocesc
Cu prieteșug și stimă...

Elenca

Dar și noi ne norocim,
Știm persoana d-voastră s-o apreasiarisim[2].

Luxandra

Părdon că ne-ați găsit astfel, într-atîta neglije[3].

Panaiotache

Nu mai faceți tualetă, mă rog, par l'amur de die[4].
Sînteți bine și frumoase și o socotesc prisos
Să mai ședeți în oglindă c-un portret așa frumos.

---

[1] Zău, pe cuvînt de onoare (fr. *parbleu*).
[2] S-o apreciem (fr. *apprécier*, cu suf. gr. — *isi*).
[3] Ținută neglijentă (fr. *negligé*).
[4] Pentru Dumnezeu (fr. *pour l'amour de Dieu*).

Mariuța *(încet)*

Pas d-ascultă ș-înțelege, comedie parc-ar fi,
Dar cînd ar veni boieru, cum i-ar mai aprerisi.

Simion

Văz gătire dă plimbare, bin-ar fi să ne sculăm,
Greutate să n-aducem. Aideți să ne rădicăm...

Elenca

Mă rog, ce să potrivește, asta nici n-o socoti,
Încă facem rugăciune, dac-ați bine priimi
Să veniți la ceai dăseară...

Dimitrache

Lasă că eu chiar mă duc
Pe la d-lor p-acasă și negreșit îi aduc.

Panaiotache

Eu negreșit sînt aicea, la șapte evropenești,
Și mă rog, șăzi, coconiță, să nu te jenarisești

Simion

Sîntem sluga d-voastră, nu vă sculați în zădar
C-o să ne vedem desear...

Luxandra

Anșante de vu voar...[1]

CORT. AL II-lea

Elenca, Dimitrache și *Mariuța*

Dimitrache

Este vrednic de-ntristare ș-încă de nepomenit,
Vecinic în nenorocire să stea omu împietrit.

[1] Sînt încîntat că vă văd (fr. *enchanté de vous voir).*

Patima mea ţ-e ştiută, ştii cu ce foc te iubesc,
Ştii că-mi place-n tot minutu să tot o mărturisesc.
Însă totul împrotivă către mine s-au întors,
Încît viaţa mi să pare lucru netrebuincios.
Te iubesc şi nu ţ-e milă, vecinic nu văz vrun răspuns,
Mă duc, viu, plin d-întristare şi d-o jale sînt pătruns.
Acum voi cu hotărîre să-mi spui daca mă iubeşti,
Daca simţi cevaşi de mine, soarta să mi-o hotăreşti.

Elenca

Aşa zic toţi cavalerii, dar parolişti cine sînt?

Dimitrache

Jurămînt iţi fac, Elenca, cît oi trăi pă pămînt
Să-mi fii scumpa mea stăpînă, pentru tine să trăiesc,
Sufletul mieu, starea, viaţa, cu plăcere să-ţi jărtfesc.

Elenca

Cînd aş şti cu-ncredinţare că sînt cîte le vorbeşti
Şi că n-oi fi înşălată, ş-adevărat mă iubeşti
Şi că jărtfa nu mi-oi pierde-o, dar oi face-o pentr-un ce,
Ţe-aş făgădui din parte-mi amur é fidelite[1].

Mariuţa

Boieru-ntr-o dimineaţă, de ginere cînd vorbea,
De iubit, de jurămînturi, parcă nici nu pomenea.
Zicea că astea sînt fleacuri şi gugoşi spuse-n zădar,
Şi că va să-l nimerească greuleţ la buzunar.

Elenca

Este prea împertinenda, ah! nu ştii cît e de greu
Cinevaşi slujit să fie pînă într-atît de rău.

Coconul Dimitrache

Simţ că trăiesc atunci numai cînd văz frumuseţea ta,
Iar cînd lipseşti nu să spune starea ş-întristarea mea.
Vremea mi-a fost înnorată, totu-mi părea întristat,
Soarile, cît pentru mine, azi întîi s-au arătat.

---

[1] Dragoste şi credinţă (fr. *amour et fidelité*).

Ah! ce zi veselitoare! ah! prea ferict minut!
Fă-mi deplină fericirea şi dă-mi mîna să-ţi sărut.

Cocoana Elenca

Îţi dau inima şi mîna, ah! ce pas astazi făcui.
Mă socotesc ş-îmi pierz mintea, simţirea nu poci să-mi spui,
Dar du-te curînd d-aicea, să nu vie cineva.

Dimitrache

Adie, sărut mînuşiţă şi mă rog nu mă uita.

CORT. AL III-lea

Mariuţa

Să face nepricepută ş-îi pare pasu greu,
Dar e nebun cin-o crede, căci pă viul Dumnezău,
Cît sînt eu de desfrînată, dar mai-mai că m-a-ntrecut,
Numai eu îi ştiu adîncu şi ce pasuri au făcut...
Unu, c-ar fi plin de daruri, altu, iar, c-ar fi frumos,
Dar d-abia îi zice bine, şi ea prinde bucuros.
Păcat de bietu boieru, c-o să-l facă, într-o zi,
De batjocură s-ajungă şi de toţi a să huli.

CORT. AL IV-lea

Odaia lui Dimitrache
Dimitrache şi *Stan,* slugă

Dimitrache

De cînd îmi slujeşti, chir Stane, îţi sînt foarte mulţumit.
Ai slujit cînd rău, cînd bine, cînd plătit, cînd neplătit;
Dar să ştii cu-ncredinţare că, dacă m-oi pricopsi,
Mic şi mare lîngă mine negreşit că tu vei fi.
Aş vrea să-mi mai faci o slujbă prin care mă socotesc
Dorinţa şi fericirea să nu mi-o mai prelungesc.

Stan

Bine ar fi, zău, stăpîne, să te văz mai norocit,
Căci astazi de dimineaţă am fost foarte ameţit.

După ce-ai plecat d-acasă datornicii a-nceput
Ca la zbor să să adune[1], să nu mai stea din cerut.
Le-am pus cîteva soroace, dar nu e glumă, să crezi,
Că va o gură ș-o minte ca să tot îi îmbunezi.

Dimitrache

Slujba pă nas nu mi-o scoate, de datornici nu-mi vorbi.
Înțelege-mă-ntîi bine și mai multe nu-mi spori.
Și, ca s-o tăiem îndată și să vorbim mai curat,
Aș vrea să-ți între-n cap, Stane, că eu sînt amurezat.

Stan

Am priceput; mai la vale!

Dimitrache

Aș vrea încă să mă-nsor,
Căci altminteri nu-i nădejde, văz că trebuie să mor.

Stan

Am priceput; dar cu cine?

Dimitrache

Nu mă grăbi! stai să-ți spui.
Cunoști pă unu Ianache și copila dumnealui,
Pă car-o cheamă Elencă?...

Stan

O cunosc, am priceput,
Și tocm-acum să-nțelege c-amîndoi ne-am și pierdut.

Dimitrache

Dar de ce nu-ți plăcu, Stane?

Stan

Căci nu sînt ca dumneata,
Ori ce-oi vedea, să-mi placă.

Dimitrache

Aș vrea să am mintea ta.
Ce cusur vezi, dă nu-ți place, pentru ce nu priimești
Să crezi că e-nfricoșată, cu mine să te unești?

---

[1] Să se adune la sfat.

Stan

Era vreme mai-nainte, pă cînd tot să mai putea
Un tînăr să se însoare, s-aleagă pă cin-or vrea.
Dar acuma nu să poate, trebuie să socoteşti,
Că e lucru anevoie muierea s-o mulţumeşti.
Va telegari şi calească, va mantele, pălării,
Ş-îmbrăcată după moadă, s-o duci tot la sindrofii.
Casă-i trebuie deşchisă, croitorii să nu stea,
Din Lipscani să n-o destinză, să dea bani pă ce-o vedea.
Să zicem că are zestre, şi că o să cheltuieşti,
Să-i faci toate după voie, numai ca s-o mulţumeşti;
Dar beleaua nu-i atîtă, pîn-acuma n-am sosit,
Şi cuvintele din urma încă nu le-ai auzit.
Eu nu-ţi zic să-ţi temi nevasta sau într-adins s-o păzeşti,
Astea sînt arîdicate nici să le mai socoteşti,
Dar să-ntîmplă fără veste şi vii acasă-ntr-o zi,
Şi dai peste alt în locu-ţi, fără a te socoti.
Asta nu-i întîia dată sau numai la dumneata.
Lumea, o vezi, este iute; dracu n-are ce lucra,
Îşi bagă coadă pîn toate, ş-apoi cine-i vinovat?
Cine e hulit de lume? ticălosu de bărbat!
Atun' să mai vezi ponosuri de beţiv şi de curvar [1],
Că i-ai prăpădit şi starea, c-ai fi sec şi cărturar [2]
Iată că eu mai-nainte şi din vreme ţi le spui,
Peste fo cîteva zile să nu te-auz: Ce făcui!

Dimitrache *(să plimbă desperat)*

El gîndeşte că e slugă, ş-apoi eu sînt stăpînit,
Căci el judecă mai bine decît cel mai pricopsit.
Bravo, slugă credincioasă, tu de multe m-ai scăpat,
De nu erai, cine 'ştie în ce m-aş fi încurcat!
Dar să ştii c-oi să fac curte, dă-mi curînd să mă gătesc,
Că e soare deseară...

Stan

Astfel te îngăduiesc.

---

[1] În manuncris cuvîntul a fost şters şi înlocuit cu: *un cîrcimar.*
[2] Cartofor.
[3] Scris în notă, în josul paginii.

CORT. I-iu

Coconul Ianache și *Coconul Pavel*

Ianache

Bună ziua dumitale; ce mai faci? cum mai trăiești?

Pavel

Slavă Domnului, vecine! Dumneata cum te spăsești?

Ianache

Ce să-ți ascunz, n-o duc bine, mai mult o duc necăzît
Și mă văz în bătrînețe întristat și amărît.

Pavèl

Necazu e pentru oameni, dar aș vrea să știu ce ai,
Spune-mi, frate, ce-ți lipsește, ai să iei sau ai să dai?

Ianache

La mine sînt strînse multe, cum să ți le șiruiesc,
Ce să-ți spui mai inainte ș-unde să mă isprăvesc?
Toți, frate, te amărește, ele, fetile, cînd sînt,
Sufletu-l scot fără milă, viu te bagă în pămînt.
Dascăl vor de franțozească și-apoi te pune pe foc
Să le iai și de chitare ș-alt dascăl iar pentru joc.
Cum să scoală, la găteală, și să nu le zici ceva,
Că peșim încep cu gura și-ți spun că e mod-așa.
Și pă lîngă cheltuială, unde eram om tihnit,
Îmi văzui casa tîrgu slobod și pă mine amețit.

Pavel

Ce să-ți zic? niște păcate, am ajuns o vreme rea!
Eu n-am nici copii, nici fete, dar tot am beleaua mea.
Știi că e cîteva vreme de cînd m-am orînduit
Într-o judecătorie, unde aș fi mulțumit,

Căci leafă am îndestulă; să zici iar că mă muncesc,
Nu. Să crezi, prieteneşte, dor numai că iscălesc.
Mă supăr că nu ştiu treaba, nu ştiu din regulament;
Ce bine era odată la noi la depertament[1]!...
Dar că au nişte cuvinte, nişte vorbe franţuzeşti,
Otnoşănii, ofis, delle, de nu le mai isprăveşti.
In scurt, toţi te ia-n picere, nu ştiu cum să ţi le zic,
Parc-ar fi farmazonie, că eu nu pricep nimic.
Şi d-ar fi ceva mai bine, dar, după regulament,
Treaba şi daraua bate mai mult înspre prezident.

Ianache

Unde-s vremile acelea pă cînd odihnit şădeai,
Fără pravilă şi delle, toate ţi le isprăveai?
Impărţeai cu toţi frăţeşte şi ne-ncontenit curgea;
Era, zău, nepreţuită pravila lui Caragea!

Pavel

Dar că trimiteai paraua odată de tîrguiai,
Şi îţi aducea lăscaie, că n-aveai pă ce s-o dai?

Ianache *(să plimbă necăzit)*[2]

Mie ciuda mi-este mare! Cum crescui copiii eu?
Cum nu puţea mai-nainte lumînările de său,
Ş-acuma le-apucă capu, cum dau de mirosul lor?
Nu mai poci să sufăr, frate, d-întristare oi să mor!
Aideţi niţel la plimbare să ne mai dezmeticim...
Fa! diredică pîn casă, că noi pest-un ceas venim.

CORT. AL II-lea

Smaranda, Elenca, Luxandra şi *Mariuţa*

Elenca *(către Mariuţa)*

Adu lampile din casă, pune apă-n samovar,
Nu umbla, mă rog, distretă[3] şi te-nvîrti în zadar.
(Către Luxandra.)

---

[1] Departament.
[2] Scris în notă, în josul paginii.
[3] Distrată (fr. *distraite*).

Eu zic, ma şer, c-ar fi bine să se puie un tapi[1],
Şi foteliu lîngă masă cu oglinda vizavi.
Mariuţo, vezi găteşte pesmeţi, lapte pentru ceai,
Nu uita la cin-o cere rom, pişcoturi să le dai.

Smaranda

Cum ştiu ele după modă toate cîte trebuiesc!
Astor fete li să cade măritiş evropenesc.

Luxandra

Ei cunosc educaţionu şi ne ştie ce plătim.
Ai noştri n-au sentimenturi şi nici nu ne potrivim.

Smaranda

Să treiţi, fetile mele, însă tot să mai gîndiţi
Că bătrînii cunosc multe, pe care voi nu le ştiţi.

Luxandra *(jucînd în casă)*

Ia vezi, mama, nişte pasuri care m-a-nvăţat Diupor[2],
Şi l-aş face şi mai bine, dar mă doare un picior.
Anavande[3] şi cu solo la catriliu[4] franţuzesc,
Fac mai bine decît toate; ah, ce joc împărătesc!

Mariuţa

Păsămne c-a sosit ceasul, nu ştiu ce auz viind,
Ascultaţi şi d-voastră sebiile zornoind.

Elenca

Şezi, ma şer, de priimeşte, mama, treci pă canapea,
Adu-mi mai curînd lorneta, vezi că-i pă meşcioara mea.

---

[1] Covor (fr. *tapis*).

[2] Duport, profesor francez de dansuri occidentale, renumit în societatea înaltă, la începutul secolului trecut.

[3] Figură de cadril (fr. *en avant deux*).

[4] Cadril (fr. *quadrille*).

Smaranda, Elenca, Luxandra, Mariuța, coconul Dimitrache, d. Simeon, d. Panaiotache și *Stan,* slugă cu ciubucu stăpînă-său

Simion

Credeți că fără răbdare să-nsărez am așteptat?
Ceasurile ca să treacă mai curînd nu-ș ce-aș fi dat.
Doream cu deosebire să mă recomanduiesc,
Și c-o mumă fericită să mă împrietenesc.
Ai niște demoazele cît să poate cu simțiri,
Pline de duh și de daruri și de alte fericiri.

Smaranda

Bunătatea dumitale... Cu toate astea gîndesc,
Că li-or fi educaționul leit ca un franțuzesc.
Fiindcă toată maalaua vede ce fel ne-am silit,
Cît am făcut pentru ele și ce bani s-au cheltuit.
Apoi le-am scos și la clupuri [1], la masche [2], la nobil bal,
Ș-acum vor să mai învețe cum să-ncalice pă cal.

D. Panaiotache

Cavalcaua e la moadă foarte mult în alte țări,
Damile obicinuiesc și merg des pă la plîmbări.

Dimitrache

Cîn li-e firea aplecată, atunci odihnită fii,
Căci să varsă în științe ca albina în cîmpii.

Elenca

Domnilor, fac rugăciune, țărimonii n-așteptați,
Ci în țerclu [3] lîngă masă pohtiți ceaiu să-l luați.

Luxandra

Pohtiți să jucăm pă urmă de peti je inosan [4]?

---

[1] Cluburi.
[2] Bal mascat (fr. *masqué*).
[3] Cerc (fr. *cercle*).
[4] Mici jocuri nevinovate (fr. *des petits jeux innocents*).

Panaiotache

Madmazel, știu niște jocuri frumoase și amiuzan [1].

Luxandra

Am pasione pentru ele, încît nu poți ca să crezi,
Cît voi fi de mulțumită și cît mă îndătorezi.

Stan *(după ce dă un ciubuc lui stăpînă-său, către Mariuța)*

Ai și noi într-o odaie, nu știi undeva frun loc,
Să-ți spui ceva d-ale lumii și să ne jucăm fun joc?

Mariuța

D-ta căute-ți treabă, joacă cu cin-ai jucat,
Crezămîntul așa lesne noao nu ne este dat.

Elenca *(către Mariuța)*

Ia vezi, cine e p-afară, cine s-aude viind?

Smaranda

Mi să pare că e tat-to, parcă îl auz vorbind.

Mariuța

De nu mă-nșel mi să pare că boieru s-au întors,
Și mai este încă c-unul.

Elenca

Du-te uită pînă jos.

Mariuța

Ce să mă mai uit că vine, uite-te-l că și sosi.

Luxandra

Ce dezegriman [2] acuma! Mă mir la ce mai veni.

---

[1] Plăcute, distractive (fr. *amusant*).
[2] Neplăcere (fr. *desagrément*).

CORT. AL IV-lea

Toţi cei mai de sus. *Coconu Ianache* şi *Pavel*

Ianache

Socoteam că cu răbdare, cu voarbe şi omenii,
Stavilă să pui o dată la atîtea nebunii.
În loc însă d-îndreptare, văz că răul s-a lăţit,
Încît lumii-i este milă văzîndu-mă ameţit.
Sfătuirile, blîndeţea cu care eu m-am purtat,
Dascali şi cheltuială, toate cît-am arătat,
Munc-a fost nimicnicită şi nişte bani geaba daţi;
Parc-a fost bani de aramă şi pă gîrlă aruncaţi.
Ci fiindcă cu răbdare, îndreptare n-o mai crez,
Voi astăzi cu hotărîre altminteri să mă-nsemnez.
Mă rog, spuneţi d-voastră, ce chirie îmi plătiţi?
Ce treabă aveţi aicea? Casă ce mi-o socotiţi?
Să zici că-mi sînteţi prieteni, eu nici nu v-am mai văzut.
Atîta obrăznicie, zău, că e de necrezut!
Cine sînteţi d-voastră? Cine este ăl cocon?

D. Simion *(făcînd un copliment)*

Eu sînt sluga dumitale, căpitanu Simion.

Panaiotache *(asemenea)*

Eu mă-nchin cu plecăciune şi mă recomanduiesc
Cu nume Panaiotache, cu cinu ofiţeresc.

Coconul Dimitrache *(asemenea)*

Şi eu sînt slugă plecată, ş-acum iertăciune cer
Să-ţi spui că nu sînt nimica decît fecior de boieri.

Stan *(făcînd şi el un compliment)*

Eu sînt Stan, fecior de slugă şi ursit să slugăresc
Şi cu toată plecăciunea mă şi răcomenduiesc.

Ianache

Crez c-ăţi fi din neam prea mare
Şi puteţi fi şi mai mari.
Puteţi fi orice vă place
Sau boieri sau militari;

Dar fiindcă ici în casă cît oi trăi, poruncesc,
Şi vorbele d-voastră în nimic le socotesc.
Işiţi mai curînd afară şi p-aici să nu mai daţi,
C-apoi n-o să ştiţi la urmă pă unde să apucaţi.
Ce blestemăţii sînt astea, în casă-mi de s-au pornit?
Ai, işiţi curînd afară, mergeţi de und-aţi venit.

D. D. Simion, Panaiotache, Dimitrache şi **Stan** *(ţiindu-se toţi de mînă şi făcînd un compliment)*

Seara bună, seara bună, dar noi tot nădăjduim
Necazu să-nconteneze şi mîine să mai venim.

Ianache *(către nevasta lui)*

Işiţi şi voi cu bontonu, dinainte-mi să periţi,
Mergeţi mai curînd la dracu, la mai mari nu mă siliţi!

Smaranda, Luxandra şi **Elenca**

Adie, adie[1], seara bună, dar e de nesuferit,
Astfel de ruşine mare încă nu s-au pomenit.

Pavel

O fi fapta ruşinoasă, dar crez că te-i odihni,
Seara bună dumitale, şezi, mă rog, nu osteni.

Mariuţa *(rîzînd)*

Parc-a fost de porunceală, nu ştii cît m-am bucurat;
Acum crez că li-o ajunge, negreşit s-a săturat.

Ianache *(căscînd)*

Pas de dormi, pas de te culcă, plin de venin şi necaz!
D-ar dori, pofti soarele, să vie de au obraz.
Slujească-n viitorime lumii pildă casa mea,
Aib-o-n veci într-o vedere cin-o voi să să ia
După fleacurile lumii şi să-şi iasă dintr-al său,
Ca să n-ajungă să vază cîte trag şi sufer eu.

Sfîrşit

---

[1] Adio (fr. *adieu*).